

Слісаренко Тетяна Володимирівна

студентка

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Шитіков Дмитро В'ячеславович

студент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Слісаренко Тетяна Владимировна

Студентка

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

Шитиков Дмитрий Вячеславович

Студент

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

Slisarenko T.V.

Student

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Shytikov D.V.

student

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

НЕДООЦІНЕНИЙ ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ: РИНКИ АЗІЇ

НЕДООЦЕНЁННЫЙ ЭКСПОРТНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ УКРАИНЫ: РЫНКИ АЗИИ

UNDERVALUED EXPORT POTENTIAL OF UKRAINE: ASIAN MARKETS

***Анотація:** Досліджено торгівельно-економічні відносини України з ключовими країнами Азії, проведено аналіз загального імпорту (або секторів імпорту потенційно цікавих для України) і економічних умов обраних країн, надано рекомендації щодо збільшення частки українського експорту на ринках Азії*

***Ключові слова:** експорт, імпорт, торгівля, ринки Азії, економіка, міжнародна торгівля*

***Аннотация:** Исследованы торгово-экономические отношения Украины с ключевыми странами Азии, проведен анализ импорта (или секторов импорта потенциально интересных для Украины) и экономических условий выбранных стран, предоставлены рекомендации насчет увеличения доли украинского экспорта на рынках Азии*

Ключевые слова: экспорт, импорт, торговля, рынки Азии, экономика, международная торговля

Summary: *Researched trade and economic relations of Ukraine with key countries of Asia, analyzed import (or import sectors which are potentially attractive for Ukraine) and economic conditions of selected countries, provided recommendations for increasing the share of Ukraine's export to Asian markets*

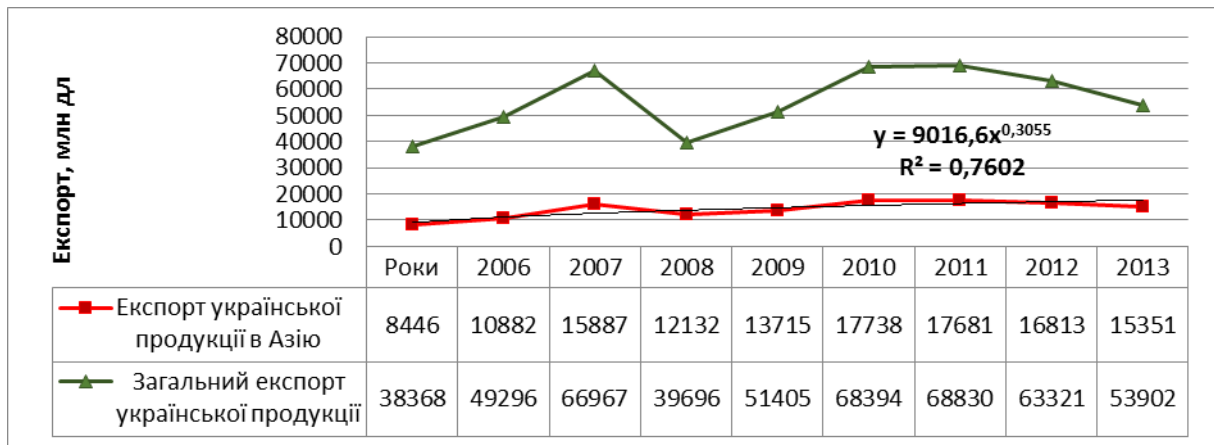
Keywords: *export, import, trade, Asian markets, economy, international trade*

Азія є важливим ринком збуту для українських товарів, проте суттєво недооцінений. Торговий потенціал країн Азії постійно зростає на фоні збільшення населення, розвитку економіки та винайдення нових технологій, що означає прогресивність ринку. На сьогоднішній день головна глобальна технологічна конкуренція точиться між Північною Америкою і Азією, що стимулює бізнес до впровадження інновацій, активної модернізації та здійснення інших кроків задля утримання лідерських позицій.

Враховуючи те, що у колі експертів найбільша увага приділяється лише векторам «Україна - ЄС» та «Україна - Митний союз», автори статті вважають за доцільне роздивитися і третій напрямок, який може забезпечити здійснення прориву у вітчизняній економіці і розширенню ринків збуту для українських підприємств-експортерів.

Аналізуючи динаміку економічно-торгівельних відносин Україною з Азією, на перший погляд, важливо відмітити значні позитивні тенденції (Таблиця 1). Тим не менш, частка Азійського ринку лише за 2012-2014 роки зросла на 2,8% (з 25,7% до 28,5% відповідно). Більше того, якщо дивитися на топ-10 країн, де був зафіксований найбільший ріст експортної виручки України в 2014 році в порівнянні з 2013 роком, то п'ять з них розташовані в Азії: Кіпр (+77%), Пакистан (+70%), Саудівська Аравія (+32%), Республіка Корея (+25%) та Єгипет (+5%) [1].

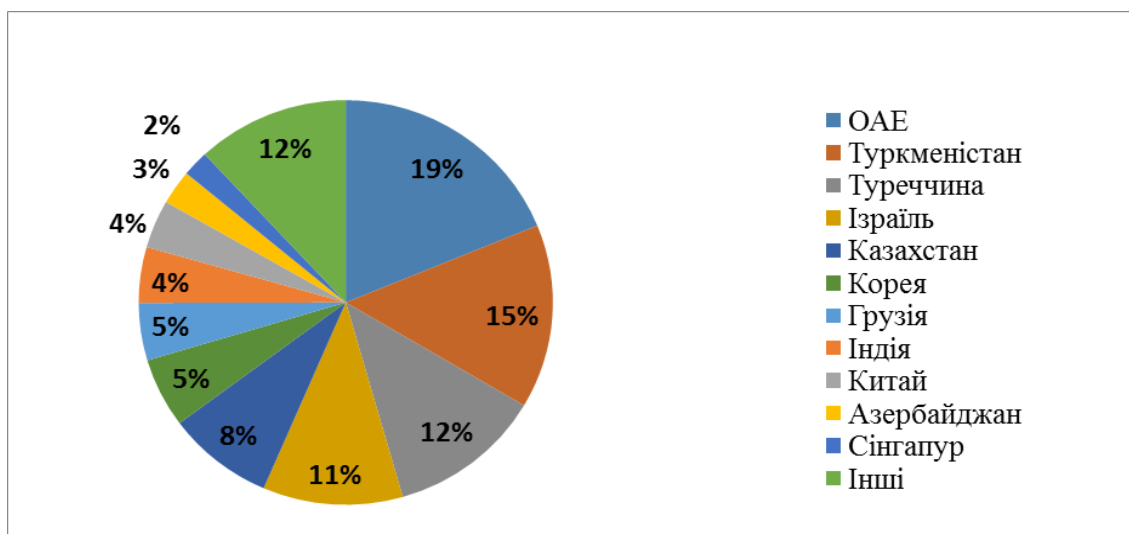
Таблиця 1. Порівняльна характеристика долі експорту на азійські ринки з загальною структурою експорту України

Джерело: складено авторами на основі статистичних даних [1].

Саме тому необхідно зважати на значну роль Азії у торгівельних відносинах України на міжнародному ринку. Окрім цих країни, лідируючі позиції за частками в загальному об’ємі експорту, займають ОАЕ, Туркменістан, Туреччина та Ізраїль (Рисунок №1)¹. Також можна відзначити наступні тенденції: сальдо у 2015 році зросло за рахунок торгівлі з країнами: Туреччина, Індія, Саудівська Аравія, Ірак, Іран, Грузія. А найвище падіння торгівельного сальдо спостерігалось з такими країнами, як Китай, Японія, В'єтнам, Індонезія, Малайзія і Шрі-Ланка.

Рисунок 1. Частки країн в загальній структурі експорту української продукції в Азію.

Джерело: складено авторами на основі статистичних даних [1].

¹ Тут і надалі в переліку країн Азії не враховується Кіпр (т.я. член ЄС) та Єгипет (т.я. доцільніше його враховувати як країну Африки, згідно статистичного стандарту ООН).

Необхідно зазначити, що ринки останньої групи країн є надзвичайно важливими для України у перспективі. По-перше, Індонезія та Японія є найбільшими споживачами пшениці в Азії, а більш ніж третя частина всього імпортованого об'єму кукурудзи у світі приходить на Східну Азію (найбільші об'єми споживають Японія, Китай та Корея). В тому числі, у трійку лідерів з імпорту ячменю входять Китай і Японія [2]. Відомо, що за експортом зерна у 2013-2014 роках Україна встановила новий рекорд і увійшла до трійки найбільших світових експортерів зерна, поступившись лише США та ЄС і, відповідно, задля збереження позицій, Україні необхідно підтримувати економічні зв'язки з цим регіоном, і, навіть, посилювати їх. На фоні демографічного буму в Азії та особливостей природно-кліматичних умов, завоювання цього ринку гратиме важливу роль у перспективі.

Більш того, згідно дослідженню Джона Хоксворта та Анмола Тівері, Китай та Індія досягнуть найвищих показників ВВП у світі на 2050 рік (відповідно 59,475 та 43,180 трлн. дол. США). Крім того, Індонезія також може значно посилити свою позицію в рейтингу і зайняти восьме місце до 2050 року (на основі показників «purchasing power parity»)[3, с. 9]. За результатами їх прогнозів на основі базового сценарію до 2050 року економіка країн E7 (Emerging 7) буде приблизно на 64% більше, ніж поточний масштаб економік країн G7 в доларовому вираженні за ринковими обмінними курсами або в два рази перевищить її в термінах паритету купівельної спроможності [3, с. 7]. Це в котрий раз підтверджує стратегічну важливість даного напрямку, навіть зважаючи на можливі похибки.

Проте необхідно орієнтуватися не лише на власні відносні переваги, але і на структуру попиту в регіоні та специфіку галузей. За 2014 рік Україна наростила експортну виручку за рахунок таких товарів, як жири та

олії (+9%), залишки харчової промисловості (+20%), овочі і бульбоплоди (+16%), рослинні матеріали (+60%), деревина (+10%) і інші, які мають низьку додатну вартість і недостатньо високе значення у перспективі. В той же час, значний спад було зафіксовано за наступними статтями: електричні машини та обладнання (-14%), реактори, котли, машини та обладнання (-22%), залізничний та трамвайний рухомий склад (-66%), виробы з чорних металів (-34%) [1]. З цього можна зробити висновок, що промисловість і досі не є сильною стороною економіки України, і потребує додаткової підтримки.

У якості підтвердження цієї тези можна зазначити що, окрім сільськогосподарської продукції, ще більшого значення починає відігравати високотехнологічна продукція у імпорті Азії. Так, щодо Індії, то зросли потреби у імпорті товарів військового сектора (зброя і амуніція) до 224% порівняно з 2010 роком, а також потреби у літаках та космічних апаратах (яких було закуплено на суму 3.1 млрд. доларів США у звітному періоді) [4, Індія: Імпорт]. Щодо Тайланду, то також суттєвий ріст (на 839, 2% або 3.3 млрд. дол. США), порівняно з 2010 роком, відбувся в імпорті літаків та космічних апаратів, кораблів та плавучих засобів (на 151.1% або 2 млрд. дол. США), а головними статтями імпорту стали двигуни й устаткування (13,1% загального імпорту) [4, Тайланд: Імпорт]. В Індонезії пріоритетними статтями у структурі імпорту 2014 року стали кораблі (1,212 млрд. дол. США), літаки (580 млн. дол. США) і, в цілому, різні транспортні засоби на суму 6.2 млрд. дол. США [5]. Малайзія, яка відома світу завдяки високому темпу економічного зростання, також надала перевагу промисловій продукції: перші місця в імпорті займають технологічні пристрої, електричні двигуни (загалом імпортовано Малайзією на 863 млн. дол. США), екскаваторна техніка (519 млн. дол. США) та літаки, гелікоптери, космічна техніка (3,432 млрд. дол. США [6])

Серед інших лідерів Азійського ринку також можна помітити схожі тенденції.

Так, один з лідерів за динамікою росту імпорту (який зріс на 132% порівняно з 2013 роком) української продукції є Саудівська Аравія, яка мала найбільший попит на зернові культури (53%) та чорні метали (34,6%) [7]. В перспективі виручка України може бути суттєво збільшена за рахунок постачання військової техніки та зброї (за імпортом якої СА стала лідером у світовому рейтингу 2014 року [8]). В той же час, було втрачено третє місце (на сьогоднішній день Україна займає п'яте) серед торгових партнерів Грузії [9]. Поки Туреччина, Росія (що перейшла з четвертого на третє місце серед торгівельних партнерів) та ЄС збільшили свою присутність на грузинському ринку, Україна зменшила обсяги поставок соняшникової олії (на 46%), цукру (на 74%), борошна (на 63%), вугілля (на 12%), виробів з чорних металів (на 35%) та фармацевтичної продукції (на 25%)[10]. Це пов'язано з тим, що відбулися зміни у структурі імпорту самої Грузії. У 2014 найбільшою групою імпорту були нафта і нафтопродукти (918 млн. дол. США), легкові автомобілі (715 млн. дол. США), телефонні апарати (195,5 млн. дол. США), тощо [9]. Таким чином, Україна відстає від головних тенденцій на ринку.

З цього (та ряду інших аргументів на користь промисловості перед сільським господарством) можна зробити висновок: що, орієнтуючись на перспективу, мають бути створені оптимальні умови, які стимулюватимуть вітчизняну промисловість до розвитку і модернізації і подальшого виходу на ринок Азії.

Щодо найближчих перспектив, то Україна має потужних конкурентів на ринку зернових культур, як США та Австралія. Більш того, не дивлячись на вітчизняні можливості і потенціал, наприклад, у імпорті зернових культур у Індію, Україна займає лише сьоме місце (416 тисяч

доларів). Існують також перспективи для нарощення експорту овочів (внутрішня потреба у яких зросла з 2010 року на 858%) і рослинної олії (на 781,3%) у В'єтнам, худоби у Тайланд (на 216.9%), пшениці у Філіппіни (на 118.7%) [4, Імпорт: В'єтнам, Тайланд, Філіппіни] та Індонезію, у яку було імпортовано на суму 2,348 млрд. дол. США у 2014 році [11], а також тваринних жирів, які імпортуються на суму 120 млн, зернових культур (45,5 млн), молочних продуктів (34,4 млн) [6] у Камбоджу. В цілому, якщо збільшити український експорт до останньої групи країн (+ Китай та Індія) на 10%, то можна отримати експортної виручки на суму 6,26 млрд. дол.США (Таблиця №2). Варто зазначити, що це становить більше ніж 1/8 загального експорту України, якщо враховувати, що у 2014 році загальний експорт українських товарів склав всього 53, 9 млрд. дол. США.

Таблиця №2. Попередній розрахунок можливості збільшення доходу в країні Азії

Галузь	Можливий дохід України, млн. дол.США
Рослинна олія	186
Літаки, космічні апарати	698
Зернові культури	641
Продукти харчування	505
Вироби зі сталі та заліза	2 030
Одяг	300
Взуття	4
Кораблі	320
Промислова техніка	797
Загалом	6 млрд. 261 млн. дол США

Джерело: розробка авторів.

Висновки і пропозиції. Економічне зростання країн Азії в найближчі два роки складе 6,3%. Такий прогноз міститься в останній опублікованій щорічній доповіді Азійського банку розвитку (АБР) [12]. Саме це та ряд інших причин робить Азію надзвичайно привабливим ринком для збуту української продукції. Але для того, щоб збільшити пропозицію товарів і отримати більшу частку на азійському ринку необхідно здійснити виробничий ривок в межах країни. Вірогідно, на даний момент, виробничі потужності в Україні використовуються на своєму максимумі в силу того, що виробничий процес не адаптований до сучасних міжнародних стандартів, і тому збільшення пропозиції та якості продукції є малоймовірним. Проте модернізація заводів і фабрик, оптимізація виробничого процесу, стандартизація та покращення якості продукції можуть відіграти вирішальну роль. Адже розвинуті ринки є висококонкурентними, і на них лідирують лише ті компанії, які постачають продукт з найкращим співвідношенням ціна/якість.

Також, аналізуючи основні тенденції на ринку, необхідно зазначити, що Південна Корея, Японія, Республіка Китай (Тайвань), Сінгапур, Гонконг – високотехнологічні та інноваційні економічні центри Азії. Обмежена ресурсна база спрямувала розвиток економіки на комп'ютерну та робототехніку, мікроелектроніку та машинобудування. Потужні фондові біржі дають змогу залучити високоліквідні інвестиції. Постачання на ринки конкурентної технологічної сировини (мікросхем, електроніки, елементів у виробничому циклі), які будуть використані для подальшого виробництва телефонів, комп'ютерів, побутової і промислової техніки, машин, швидко введе Україну на високі позиції, особливо зважаючи на те, що існує забезпеченість якісними людськими ресурсами у цій сфері. Відповідно, для того, щоб завоювати сировинно-технологічний ринок і отримати найбільший дохід від експорту продукції на ринки Азії,

необхідно створити комфортні умови для технологічних і інноваційних компаній в Україні.

Окрім того, необхідною передумовою для успіху є диверсифікація ризиків за допомогою диференційованого експорту, що надасть змогу побудувати стійку систему економічно-торгівельних відносин. Тобто, при депресивному стані однієї з галузей, інша галузь може додатково збільшити об'єми поставки і перекрити втрати. Витіснення прямих конкурентів з пріоритетних галузей на азійському ринку можливе лише за умови задоволення існуючих потреб країн та створення відносних переваг за рахунок вищої якості на аналогічні продукти високорозвинених країн (США, Китай, Німеччина, Франція, Велика Британія) та нижчої ціни. Саме це та додаткове створення умов для інвестиційної привабливості країни може залучити додатковий капітал в українські підприємства. Це матиме позитивні наслідки і в соціальній сфері, підвищуючи рівень доходів для українських громадян та зменшуючи рівень безробіття. Рушійною силою є державна політика, яка має бути направлена на швидке оформлення документації, зменшення податків (яке в довгостроковій перспективі збільшить надходження до бюджету), полегшення процесу інвестування, впровадження систем E-Government і створення стратегії захоплення якомога більшої частки міжнародного ринку. В тому числі, і ринку Азії.

Література:

1. Офіційний сайт державної служби статистики України / Економічна статистика / Зовнішньоекономічна діяльність [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> - Назва з екрану.
2. Офіційний сайт «АПК-Інформ» / Зерновой рынок Восточной Азии: основные тенденции импорта [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.apk-inform.com/ru/exclusive/topic/1013701#.VaLR9fkkI29> – Назва з екрану.
3. Джон Хоксворт, Анмол Тивари. Мир в 2050 году. Продолжатся ли изменения в расстановке сил в мировой экономике? - 2011. – с.26. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.pwc.ru/ru_RU/ru/globalisation/assets/World-in-2050-ru.pdf - Назва з екрану.
4. Сайт Найбагатші країни світу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.worldsrichestcountries.com/user-site-index.html>. – Назва з екрану.
5. Офіційний сайт Міністерства Торгівлі Республіки Індонезія / Огляд секторів економіки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kemendag.go.id/en/economic-profile/indonesia-export-import/growth-of-non-oil-and-gas-import-commodity> – Назва з екрану
6. R. P. Хаусман, Ц.А. Хідальго, С. Бустос, та ін. Атлас економічної складності. – Кембридж (США): Пурітан пресс, 2011 через сайт <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/mys/>
7. Офіційний сайт Посольства України в Королівстві Саудівська Аравія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://saudiarabia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sa/trade>. – Назва з екрану
8. Офіційний сайт компанії IHS Inc. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://press.ihs.com/press-release/aerospace-defense-terrorism/saudi-arabia-replaces-india-largest-defence-market-us-ihs->. – Назва з екрану
9. Офіційний сайт «Свободная зона» / Внешняя торговля Грузии в 2014 году.- 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.szona.org/vneshnyaya-torgovlya-gruzii-v-2014-godu/> - Назва з екрану.
10. Офіційний сайт посольства Грузії в Україні / Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Грузією [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://georgia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ge/trade> - Назва з екрану.
11. Офіційний сайт Міністерства Торгівлі Республіки Індонезія / Статті імпорту. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kemendag.go.id/en/economic-profile/indonesia-export-import/import-growth-hs-6-digits>. – Назва з екрану

12. Офіційний сайт «ТАСС» / Экономика стран Азии в 2015-2016 годах вырастет на 6,3%, сообщил Азиатский банк развития.- 2015.- [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tass.ru/ekonomika/1849675> – Назва з екрану

References:

1. Official website the State Statistic Service of Ukraine/ Economic statistics / International economic activity and balance of payments [Electronic source] – Access: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Official website «АПК-Inform»/ Zernovoj rynek Vostochnoj Azii: osnovnyie tendencii importa [Electronic source] – Access: <http://www.apk-inform.com/ru/exclusive/topic/1013701#.VaLR9fkkI29>

3. John Hawksworth, Anmol Tiwari. The world in 2050 – The Accelerating Shift of Global Economic Power: Challenges and Opportunities (London: Pricewaterhouse Coopers, January 2011).

4. Website World's Richest Countries [Electronic source] – Access: <http://www.worldsrichestcountries.com/user-site-index.html>.

5. Official website of the Ministry of Trade of the Republic of Indonesia [Electronic source] – Access:

<http://www.kemendag.go.id/en/economic-profile/indonesia-export-import/growth-of-non-oil-and-gas-import-commodity>

6. Hausmann, CA Hidalgo, S Bustos, M Coscia, S Chung, J Jimenez, A Simoes, M Yildirim. The Atlas of Economic Complexity. Puritan Press. Cambridge MA. (2011)

7. The Embassy of Ukraine to the Kingdom of Saudi Arabia [Electronic source] – Access: <http://saudi-arabia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sa/trade>.

8. Official website of IHS Inc. [Electronic source] – Access: <http://press.ihs.com/press-release/aerospace-defense-terrorism/saudi-arabia-replaces-india-largest-defence-market-us-ihs->

9. Official website «Svobodnaja zona» / Vneshnjaja trgovlja Gruzii v 2014 godu.- 2015. [Electronic resource] – Access: <http://www.szona.org/vneshnyaya-torgovlya-gruzii-v-2014-godu/>

10. Official website Posol'stva Gruzii' v Ukrai'ni/ Torgovel'no-ekonomichne spivrobotnyctvo mizh Ukrai'noju ta Gruzijeju [Electronic resource] – Access: <http://georgia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ge/trade>

11. Official Website of the Ministry of Trade of the Republic of Indonesia/ Imports. [Electronic source] – Access: <http://www.kemendag.go.id/en/economic-profile/indonesia-export-import/import-growth-hs-6-digits>.

12. Official website «ТАСС»/ Jekonomika stran Azii v 2015-2016 godah vyrastet na 6,3%, soobshhil Aziatskij bank razvitija.- 2015.- [Electronic resource] – Access: <http://tass.ru/ekonomika/1849675>